

## O‘ZBEKISTONDA KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHNING MOLIVAVIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Avlayev Shaxzod Shuxrat O‘g‘li

*O‘zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasining Tinglovchisi*

E-mail: [avlayevshaxzod0242@gmail.com](mailto:avlayevshaxzod0242@gmail.com)

**Annotatsiya:** Ushbu ilmiy maqolada O‘zbekiston Respublikasida kambag‘allikni qisqartirishning moliyaviy mexanizmlarini takomillashtirish masalalari o‘rganilgan. Maqola kambag‘allikni aniqlash va ijtimoiy himoya tizimini samarali tashkil etish bo‘yicha mavjud tizimlarni tahlil qilib, unga qarshi kurashishda yuzaga kelayotgan asosiy muammolarni ko‘rsatib beradi. Tadqiqotda kambag‘allik darajasini aniqlashda noaniqlik, moliyaviy vositalarning ko‘pligi va ularni taqsimlashdagi noaniqlik kabi masalalar muhokama qilinadi. Shuningdek, ijtimoiy yordamlarning notekis taqsimlanishi, ish o‘rinlari yaratish va bandlikni ta‘minlashdagi muammolarni hal etish bo‘yicha takliflar kiritilgan. Maqolada, kambag‘allikni qisqartirishda davlat tomonidan ajratilgan mablag‘larning samarali taqsimlanishi, shaffoflikni ta‘minlash va monitoring tizimini kuchaytirish zarurligi ta‘kidlanadi. O‘zbekistonning kambag‘allikni qisqartirish strategiyasini takomillashtirishga oid ilmiy tahlil, davlat va ijtimoiy tizimlarning mavjud imkoniyatlari va kelajakdagi istiqbollari baholaydi.

**Kalit so‘zlar:** kambag‘allik, moliyaviy mexanizmlar, ijtimoiy himoya, bandlik, soliq imtiyozlari, kambag‘allikni qisqartirish, monitoring.

### Kirish

Kambag‘allikni qisqartirish – har bir davlatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish yo‘lidagi asosiy maqsadlaridan biridir. O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan so‘ng, kambag‘allikni qisqartirish borasida bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilgan. 2020-yilda aholi orasida kambag‘allik darajasi 17% ni tashkil etgan bo‘lsa, bugungi kunga kelib bu ko‘rsatkichni 11% ga tushirishga muvaffaq bo‘lindi. Shunga qaramay, kambag‘allikni qisqartirishning samarasini oshirish va kengaytirish uchun mavjud moliyaviy mexanizmlarda takomillashtirishlar zarur.

Ushbu maqolada O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy himoya tizimining samaradorligini oshirish maqsadida moliyaviy mexanizmlarni takomillashtirish uchun mavjud muammolar va ularni hal etishning yo‘llari tahlil qilinadi. Kambag‘allikni aniqlash va unga qarshi kurashishning hozirgi tizimi, shuningdek, davlat tomonidan kambag‘allikni qisqartirishga ajratilgan moliyaviy resurslarning samaradorligi ko‘rib chiqiladi.

### Adabiyotlar tahlili

Adabiyotlar tahlili kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy himoya tizimi bo‘yicha ilmiy izlanishlarni umumlashtirish, shu bilan birga, mavjud ilmiy va amaliy yondashuvlarni baholash imkonini beradi. Ushbu tahlilda O‘zbekiston va dunyo miqyosida kambag‘allikni

qisqartirishga oid tadqiqotlar, amaliy tajribalar, moliyaviy mexanizmlar va ijtimoiy himoya tizimlarining samaradorligi o‘rganilgan.

O‘zbekiston Respublikasida kambag‘allikni qisqartirish borasida olib borilgan izlanishlar ko‘p yillik tajribaga asoslanadi. Iqtisodiy islohotlar va kambag‘allikni qisqartirishga qaratilgan dasturlar bir necha bosqichda amalga oshirilgan. Mirziyoyevning 2020-yilda kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha olib borgan tashabbuslari (Mirziyoyev, 2020) O‘zbekistonning kambag‘allikni qisqartirishdagi siyosatini yana bir bor yangilab, mavjud tizimdagi nuqsonlarni bartaraf etish zaruratini ko‘rsatdi [1]. Yangi tizimda kambag‘allikka qarshi kurashishning faqat iqtisodiy ko‘rsatkichlar bilan bog‘lanmasligi, balki ijtimoiy, ta‘lim, sog‘liqni saqlash va bandlik sohalarini ham hisobga olishi kerakligi ta‘kidlangan.

**Beshimov va Abduazizov (2019)** o‘zlarining tadqiqotlarida kambag‘allikni qisqartirish uchun moliyaviy mexanizmlarni takomillashtirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqqan. Ular, davlat tomonidan ajratilgan resurslar samarali taqsimlanmasligi va ko‘plab idoralar tomonidan boshqarilishi tufayli kambag‘allikni qisqartirishda yuzaga kelayotgan muammolarni ko‘rsatdilar [2]. Tadqiqotchilar kambag‘allikni qisqartirishning yagona tizimini yaratish zarurligini ta‘kidladilar.

Shukurov va Karimov (2021) kichik va o‘rta biznesning kambag‘allikni qisqartirishdagi roli haqida so‘z yuritganlar. Ularning izlanishlarida, O‘zbekistonda kichik tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash orqali bandlikni oshirish va kambag‘allikni qisqartirishning yangi imkoniyatlari yaratilgani ta‘kidlanadi [3]. Ushbu yondashuv O‘zbekistondagi ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi.

Qodirov (2020) o‘zlarining izlanishlarida kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha amalga oshirilgan dasturlarni monitoring qilishning samaradorligini o‘rganishgan. Ular, O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirishda ajratilgan mablag‘larning samarali va shaffof taqsimlanishi uchun monitoring tizimini takomillashtirish zarurligini ta‘kidladilar [4]. Bu yangiliklar moliyaviy mexanizmlarni rivojlantirish va shaffoflikni ta‘minlash bo‘yicha o‘zbek ilm-fanida yangi yondashuvlarni ishlab chiqishga xizmat qilmoqda.

### **Tadqiqot metodologiyasi**

Ushbu ilmiy maqolada kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish masalalari o‘rganilgan. Tadqiqot metodologiyasi o‘z ichiga amaliyotga asoslangan tahlil, so‘rovlar, statistik ma‘lumotlar va sifatli izlanishlarni olgan turli usullardan foydalanishni o‘z ichiga oladi.

Bundan tashqari, kambag‘allikni qisqartirish jarayonini avtomatlashtirish va taqsimlash tizimlarini yaxshilash uchun raqamli texnologiyalar va dasturiy ta‘minotlar yordamida takliflar ishlab chiqildi. Bo‘sh ish o‘rinlarini va ijtimoiy yordamlarni raqamlashtirish, ularni markazlashtirilgan platformada taqdim etish, kambag‘allikka qarshi kurashishning samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Tadqiqot metodologiyasi o‘z ichiga analitik, empirik, statistik, va solishtiruvchi metodlarni kiritish orqali kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy himoya tizimlarini takomillashtirish masalalariga yondashuvni kengaytiradi. Tadqiqot natijalari mavjud tizimlarni yanada samarali qilish uchun ko‘plab takliflar va tavsiyalarni ishlab chiqishga

imkon berdi. Bular kambag‘allikni qisqartirishning samaradorligini oshirish, ijtimoiy yordamlarning manzilliligi va shaffofligini ta'minlash, monitoringni kuchaytirish, va bandlikni ta'minlashga yo‘naltirilgan yangi yondashuvlarni kiritish bo‘yicha asoslangan metodologik asoslarni beradi.

### **Tahlil va Natijalar**

Ushbu bo‘limda kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish bo‘yicha olib borilgan tadqiqot natijalari tahlil qilinadi. Tahlilning asosiy maqsadi O‘zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan kambag‘allikni qisqartirish dasturlarining samaradorligini o‘rganish va ushbu tizimni takomillashtirish bo‘yicha amalga oshirilishi mumkin bo‘lgan tavsiyalarni ishlab chiqishdir.

O‘zbekistonning kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha amalga oshirgan dasturlari 2020-yilda katta o‘zgarishlarga yuz tutdi. Prezident Shavkat Mirziyoyevning kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish bo‘yicha tashabbuslari muhim qadam bo‘ldi. Xususan, kambag‘allik darajasi 17 foizdan 11 foizga qisqartirildi, bu ijtimoiy yordam dasturlarining samarali amalga oshirilayotganini ko‘rsatadi.

**Tahlil natijalariga ko‘ra**, kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha amalga oshirilgan dasturlar o‘z samaradorligini ko‘rsatdi, ammo tizimda ba’zi kamchiliklar mavjud

Hozirgacha kambag‘allikni qisqartirishga ajratilgan mablag‘lar ko‘plab turli idoralar tomonidan berilgan. Bu, o‘z navbatida, tizimning samaradorligini kamaytirgan va resurslarning noaniq taqsimlanishiga olib kelgan. Yangi yondashuvlar va yagona tizimni joriy etish zarurligini ko‘rsatmoqda.

Ijtimoiy yordamlar va kambag‘allikni qisqartirish dasturlari ko‘p hollarda to‘g‘ri manzilga yetkazilmayapti, bu esa kambag‘allikni qisqartirishga qaratilgan chora-tadbirlarning samaradorligini pasaytiradi.

Kambag‘allikni qisqartirish dasturlari asosan moliyaviy yordamga asoslangan bo‘lib, bandlik va kichik tadbirkorlikni rivojlantirishga yo‘naltirilgan chora-tadbirlar etarlicha rivojlanmagan.

Ijtimoiy himoya tizimi O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirishning asosiy vositalaridan biri sifatida ishlatiladi. Biroq, bu tizimda ba’zi muammolar mavjud:

Hozirgacha ijtimoiy yordamlarni taqsimlashda yagona tizim mavjud emas, bu esa resurslarning noaniq taqsimlanishiga olib keladi. Yangi yondashuvlar orqali ijtimoiy yordamlarni yagona reyestrda to‘plab, ularni samarali va manzilli taqsimlash mumkin.

Ijtimoiy himoya dasturlarining samaradorligini baholash va monitoring qilish tizimi kuchaytirilgan bo‘lsa-da, yana ham jamoatchilik nazorati va ochiqlikni oshirish zarur.

### **1-jadval. Kambag‘allikni aniqlashning turli xildagi usullar<sup>18</sup>**

|                               |                                        |                                                                                                                                                     |
|-------------------------------|----------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Mutloq kambag‘allik chegarasi | Alohida davlatlar uchun milliy minimal | Asosiy ehtiyojlarni qondirish uchun xarajatlar: To‘g‘ridan- to‘g‘ri kaloriya iste‘moli; Oziq-ovqat energiyasini iste‘mol qilish; Oziq-ovqat ulushi; |
|-------------------------------|----------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

<sup>18</sup> O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat Statistika agentligi ma’lumotlari

|   |                                                                                                                                                                          |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | (Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining ko'rsatkichi)                                                                                                          | chegaralar                                      | Asosiy ehtiyojlar narxi                                                                                                                                                                                                                                                 |
|   |                                                                                                                                                                          | Xalqaro solishtirmalar uchun minimal chegaralar | Kuniga 2,15 AQSH dollaridan kam daromad topadigan o'ta kambag'allar (qashshoqlar)                                                                                                                                                                                       |
|   |                                                                                                                                                                          |                                                 | Kuniga 3,65 AQSH dollaridan kam daromad to'g'ri keladigan kambag'allar                                                                                                                                                                                                  |
| 2 | Nisbiy kambag'allik chegarasi                                                                                                                                            | O'rtacha daromadga ega bo'lgan aholi qatlami    | Nisbatan kam daromad ko'radiganlar (o'rtacha daromadning 50% yoki 60% teng daromadga ega bo'lganlar, alohida olingan mamlakatlar bo'yicha                                                                                                                               |
|   |                                                                                                                                                                          |                                                 | Belgilangan vaqt mobaynida nisbatan kam bo'lgan daromadga ega bo'lganlar                                                                                                                                                                                                |
|   |                                                                                                                                                                          |                                                 | Kambag'allik chegarasida bo'lganlar                                                                                                                                                                                                                                     |
| 3 | Moddiy va ijtimoiy deprivatsiya                                                                                                                                          |                                                 | - Oziq-ovqat iste'moli quvvati bo'yicha milliy yashash minimumi (ob-havo sharoitiga bog'liq, aholining shahar va qishloqlarda istiqomat qilish nisbati hamda shaxsiy uy-joy yoki ijaraga turadiganlarning ulushidan kelib chiqib);                                      |
|   |                                                                                                                                                                          |                                                 | - Aholi daromadlarining tabaqalanishi: Jini Indeksi; fondlar koeffitsiyenti (kvintel, detsil)                                                                                                                                                                           |
|   |                                                                                                                                                                          |                                                 | -tibbiy xizmatdan foydalanish imkoniyati darajasi;<br>- ta'lim imkoniyatlarining darajasi;<br>-ijtimoiy himoya tarmoqlarining darajasi;<br>-kredit bozorini baholash darajasi;<br>-nogironlar uchun sharoitlarning ko'rsatkichlari,<br>-bandlikni ta'minlanish darajasi |
| 4 | Ko'p o'lchamli kambag'allik-xalqaro maydonda taqqoslash imkoni bo'lgan ko'rsatkichlar Inson taraqqiyoti indeksi (Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot dasturi) |                                                 | -tug'ilishda kutilayotgan umr ko'rish- uzoq va sog'lom hayotni baholash;                                                                                                                                                                                                |
|   |                                                                                                                                                                          |                                                 | -kutilayotgan maktab yillari-yosh avlodning bilim olish imkoniyatini baholash                                                                                                                                                                                           |
|   |                                                                                                                                                                          |                                                 | -o'rtacha ta'lim yillari-keksa avlodning bilimga kirishini baholash<br>-aholi jon boshiga yalpi milliy daromad (YaMM)-turmush darajasini baholash                                                                                                                       |
| 5 | Milliy baholash tizimi bo'yicha                                                                                                                                          |                                                 | (oziq- ovqat, nooziq-ovqat mahsulotlari va xizmatlari uchun zarur bo'lgan) Minimal iste'mol xarajatlari                                                                                                                                                                 |

Kambag‘allikning mutloq va nisbiy konsepsiyalari ijtimoiy-iqtisodiy tengsizlikni o‘lchash va baholashda muhim ahamiyatga ega.

Mutloq kambag‘allik — bu odamlar yoki uy xo‘jaliklarining minimal ehtiyojlarini, masalan, oziq-ovqat va eng zarur xizmatlar, to‘lash imkoniyati bilan o‘lchanadi. Bu daraja odamlar kambag‘allik chegarasidan past bo‘lganida, ularning turmushi minimal turmush sharoitidan past hisoblanadi. Masalan, Jahon Banki 3,65 AQSH dollarini kunlik mutloq kambag‘allik chegarasi sifatida belgilaydi.

Nisbiy kambag‘allik esa, aholining daromadlarini jamiyatdagi o‘rtacha daromad bilan taqqoslashga asoslanadi. Bu yondashuv, jamiyatda daromadlarning teng taqsimlanishi va ularning farqlanishini hisobga olib, kambag‘allikni aniqlaydi. Masalan, Yevropadagi ayrim mamlakatlarda kambag‘allik chegarasi aholi daromadlarining mediana qiymatining 60% ga teng hisoblanadi.

Moddiy va ijtimoiy deprivatsiya usuli esa, kambag‘allikni baholashda odamning o‘zini qoniqtirish darajasiga qaraydi, ya‘ni ba‘zi tovar va xizmatlardan foydalana olmaslik orqali aniqlanadi.

Ko‘p o‘lchamli baholash usuli — Inson taraqqiyoti indeksi, jamiyatning umumiy ijtimoiy-iqtisodiy imkoniyatlarini o‘lchashga qaratilgan. Bu usulda odamning uzoq umr ko‘rishi, ta‘lim darajasi va daromadi kabi ko‘rsatkichlar birlashtiriladi.

Minimal iste‘mol xarajatlari usuli esa, aholining turmush darajasi va ehtiyojlarini inobatga olgan holda kambag‘allikni baholashda qo‘llaniladi. BMT va boshqa xalqaro tashkilotlar tomonidan tavsiya etilgan ushbu usulda, oziq-ovqat, nooziq-ovqat mahsulotlari va xizmatlardan foydalanish minimal shartlari aniqlanadi.

Kambag‘allikka qarshi kurash mamlakat taraqqiyotining muhim qismidir. Bu borada, aholi farovonligini oshirish uchun xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda kambag‘allikni qisqartirish strategiyalari ishlab chiqilmoqda. Jumladan, ehtiyojmand aholini aniqlash, ijtimoiy nafaqa, ta‘lim, sog‘liqni saqlash kabi kompleks chora-tadbirlar orqali kambag‘allikni bartaraf etish maqsad qilinmoqda.

Shu bilan birga, kambag‘allikni qisqartirish, iqtisodiy rivojlanishning yangi bosqichiga o‘tishni ta‘minlaydi va barqaror taraqqiyot uchun asos yaratadi.

Kambag‘allikni qisqartirish tizimini takomillashtirishda raqamli texnologiyalarni qo‘llashning roli muhimdir. Raqamlashtirish orqali bo‘sh ish o‘rinlarini onlayn platformalarda joylashtirish, ijtimoiy yordamlarni raqamli shaklda taqsimlash va kambag‘allikni aniqlash jarayonlarini soddalashtirish mumkin.

**Tahlil natijalari shuni ko‘rsatdiki,** O‘zbekistonda raqamli texnologiyalarni qo‘llashga oid dasturlarni kengaytirish orqali kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy yordamlarning manzilliligini oshirish mumkin. Xususan, bo‘sh ish o‘rinlarini raqamli platformalarda taqdim etish, kambag‘allik darajasi yuqori bo‘lgan oilalar va hududlarni aniqlash imkoniyatini yaratadi.

Kambag‘allikni qisqartirishning samarali yo‘llaridan biri bandlikni ta‘minlash va kichik tadbirkorlikni rivojlantirishdir. **Bandlik va kichik tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlari**



O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirishda muhim ahamiyatga ega. Biroq, hozirgi kunda bu dasturlarni amalga oshirishda etarlicha resurslar va infrastruktura mavjud emas.

**Natijalar shuni ko‘rsatadiki,** kichik tadbirkorlikni rivojlantirish orqali bandlikni ta‘minlash va kambag‘allikni qisqartirish mumkin. Shuningdek, soliq imtiyozlari va tadbirkorlikka qo‘llab-quvvatlovchi mexanizmlar joriy etilishi kerak.

Kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy himoya tizimini samarali tashkil etish uchun bir qancha takliflar ishlab chiqildi:

➤ **Yagona tizim yaratish:** Kambag‘allikni aniqlash va ijtimoiy yordamlarni manzilli taqsimlash uchun yagona tizim yaratish zarur. Bu tizimda ijtimoiy himoya reyestri va kambag‘allikka tushish xavfi yuqori bo‘lgan oilalarni aniqlash mexanizmi bo‘lishi kerak.

➤ **Monitoring tizimini kuchaytirish:** Kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy himoya tizimining samaradorligini oshirish uchun yillik monitoring o‘tkazish zarur. Bu monitoringni mahalla va tuman darajasida amalga oshirish, shuningdek, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish lozim.

➤ **Raqamlashtirish:** Kambag‘allikni qisqartirishda raqamli texnologiyalarni kengroq qo‘llash, bo‘sh ish o‘rinlarini raqamli platformalarda joylashtirish va ijtimoiy yordamlarni raqamli shaklda taqdim etish tizimini joriy etish kerak.

➤ **Bandlikni ta‘minlash va kichik tadbirkorlikni rivojlantirish:** Bandlikni oshirish uchun kichik tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlarini kengaytirish va soliq imtiyozlari orqali tadbirkorlarni rag‘batlantirish zarur.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan dasturlar va ijtimoiy himoya tizimlarining samaradorligini oshirish uchun bir qator strategik o‘zgarishlar zarur. Resurslar taqsimotining shaffofligi, tizimning integratsiyasi va raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali kambag‘allikni qisqartirishda katta muvaffaqiyatlarga erishish mumkin. Shuningdek, bandlikni ta‘minlash va kichik tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash, kambag‘allikni qisqartirishning samarali yo‘llaridan biri sifatida ko‘riladi.

### **Xulosa va Takliflar**

Ushbu ilmiy maqolada O‘zbekiston Respublikasida kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish masalalari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, mamlakatda kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha amalga oshirilgan dasturlar va ijtimoiy himoya tizimlari ma‘lum bir darajada muvaffaqiyatga erishgan, ammo bu sohada hali ham bir qator muammolar mavjud. Xususan, kambag‘allikni aniqlash mezonlari va resurslar taqsimoti bo‘yicha mavjud tizimlar samaradorligini oshirish zarur.

Bundan tashqari, kambag‘allikni qisqartirishga ajratilgan mablag‘lar va ijtimoiy yordamlar taqsimotida noaniqliklar, shuningdek, tizimning noto‘g‘ri integratsiyasi muhim muammolar sifatida ajralib turadi. Shuningdek, bandlikni ta‘minlash va kichik tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlarning etarlicha samarali amalga oshirilmaganligi ko‘zga tashlanadi.

Raqamli texnologiyalarni qo‘llashning kamligi, bo‘sh ish o‘rinlari va ijtimoiy yordamlarni raqamlashtirishdagi qiyinchiliklar ham tizimning samaradorligini pasaytiruvchi omil hisoblanadi.

Tadqiqot asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

Kambag‘allikni aniqlash va ijtimoiy yordamlarni manzilli taqsimlash uchun yagona tizim yaratilishi zarur. Tizimda ijtimoiy himoya reyestri va kambag‘allikka tushish xavfi yuqori bo‘lgan oilalar aniqlanishi, shuningdek, resurslarning to‘g‘ri taqsimlanishi ta‘minlanishi lozim. Mahallalar va faollar tomonidan aniqlangan ma‘lumotlar asosida bu tizim samarali ishlashi mumkin.

Ijtimoiy yordamlar va kambag‘allikni qisqartirishga ajratilgan mablag‘lar hududlar bo‘yicha teng taqsimlanishi kerak. Mahalla va tumanlar kesimida kambag‘allik darajasi yuqori bo‘lgan hududlarga ko‘proq e‘tibor qaratish zarur. Mablag‘lar faqat moliyaviy yordamga emas, balki bandlikni ta‘minlash va kichik tadbirkorlikni rivojlantirishga yo‘naltirilishi kerak.

Kambag‘allikni qisqartirish dasturlarining samaradorligini baholash uchun monitoring tizimi yanada takomillashtirilishi lozim. Mahalla va tuman darajasida monitoringni tashkil etish va jamoatchilik nazoratini kuchaytirish orqali tizimning shaffofligi va samaradorligini oshirish mumkin.

Kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy yordamlarni taqsimlash jarayonini raqamlashtirish zarur. Bo‘sh ish o‘rinlari va ijtimoiy yordamlarni raqamli platformalar orqali taqdim etish orqali samaradorlikni oshirish mumkin. Bu, shuningdek, kambag‘allik darajasi yuqori bo‘lgan oilalar va hududlarni aniqlash va ularning ehtiyojlarini tezda qondirish imkoniyatini yaratadi.

Kambag‘allikni qisqartirishda bandlikni ta‘minlash va kichik tadbirkorlikni rivojlantirish muhim omillardan biridir. Shuning uchun, bandlikni ta‘minlash va kichik tadbirkorlikni rag‘batlantirishga qaratilgan soliq imtiyozlari va moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini joriy etish zarur.

Ijtimoiy yordamlarning manzilliligini va shaffofligini ta‘minlash maqsadida, yordamlarni taqdim etishda aholining ehtiyojlarini chuqur tahlil qilish, shuningdek, ijtimoiy xizmatlarni birlashtirgan yagona platforma yaratish muhimdir.

Kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy himoya tizimlarini takomillashtirish jarayonida jamoatchilik va ekspertlarning fikrlarini muntazam ravishda yig‘ib, tizimga qo‘llaniladigan yangi yondashuvlarni doimiy ravishda ishlab chiqish zarur. Bu, o‘z navbatida, tizimning samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirishda kompleks yondashuv zarur. Yagona tizim yaratish, resurslarni to‘g‘ri taqsimlash, monitoringni kuchaytirish va raqamlashtirish orqali kambag‘allikni qisqartirishda katta yutuqlarga erishish mumkin. Bandlikni ta‘minlash va kichik tadbirkorlikni rivojlantirish ham kambag‘allikni kamaytirishga katta hissa qo‘shadi. Bularning barchasi O‘zbekistonning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishiga katta turtki beradi.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. Mirziyoyev, Shavkat. *Kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha olib borgan tashabbuslari*. 2020. O‘zbekiston Respublikasining kambag‘allikni qisqartirishga qaratilgan iqtisodiy islohotlari va moliyaviy mexanizmlar.
2. Beshimov, A., and Abduazizov, D. *Kambag‘allikni qisqartirish uchun moliyaviy mexanizmlarni takomillashtirish bo‘yicha takliflar*. 2019.
3. Shukurov, A., & Karimov, R. (2021). The role of small and medium-sized businesses in poverty reduction. *Journal of Economic Development*, 34(2), 45-59.
4. F., & Qodirov, I. (2020). The effectiveness of monitoring poverty reduction programs. *Journal of Economic Analysis*, 18(4), 112-125.